

Стефан Костадиновић

САРИН СВЕТ ИЗА ОГЛЕДАЛА

Сара Радојковић, *Вежбанка за сѝрах*,
Контраст издаваштво, Београд, 2019.

Има једна источњачка прича која каже: Дође ученик код гуруа и пожали се: Учитељу, све је наопако! Ја не могу да медитирам, мисли су ми бурне, тешко ми је да се концентришем и почињем да подлежем својим страстима. Учитељ га ни не погледа. Само рече: Проћи ће. И ученик оде. И заиста, кроз неко време, код гуруа се поново појави исти ученик: Учитељу, били сте у праву, био сам стрпљив и све је дошло на своје. Ја сам мирнији него икад, медитације су ми све дубље и духовни свет све јаснији. Учитељ на то одговори само: Проћи ће.

Након читања *Вежбанке за сѝрах* Саре Радојковић читалац добија утисак да је у кожи горепоменутог ученика. Његова душа зна да јој је саопштена некаква истина, али ум је још увек није обрадио. Као после гледања филмова Дејвида Линча или читања Џојса. Налик мамурлуку након велике заљубљености. И тек кад поново отвори збирку дешава се епифанија – у свести искрсавају последња два стиха рукописа:

*Тамо сам где бих желела бићии.
У рукама свемогућностии.*

Сада он новим очима посматра почетну илустрацију, дело сјајне Соње Бајић. Слика приказује један многокраки путоказ без натписа – симбол истих тих свемогућности – и са тим сазнањем он се поново одаје поезији Саре Радојковић. То је тренутак у ком престаје бар један

страх. Онај од непознатог. И тек се том новооткривеном сродношћу аутора и читаоца књига истински отвара. Сад се познајемо мало боље. Тек сад могу да ти кажем нешто заиста лично.

*Вежбанка за ст*рах заиста то и јесте. Вежбанка – за дух, за срце, за људскост. Једна интерактивна, на први поглед забавна књижица у којој се после сваке прочитане стране јавља сумња у почетну процену. Испрва празне и хладне илустрације кроз читање постају неутуђиви део искуства. Допуњавањем тих слика читалац постаје активни учесник текста. Оставља у њему нешто своје. И баш на то аутор и рачуна. Поступак ауторке није одступање и отуђење ради ширења сопствене перцепције. Она не покушава да читаоцу наметне некакву своју (можда и митску) јединствену перспективу. На супрот, у *Вежбаници* Сара Радојковић своју перспективу пребацује од појединачне ка општој, усељава се у људе, додирује их и говори из њих, проналази помирење са собом у мноштву које јој на прву лопту није пријало. Она, као што и сама каже, а што сугеришу и црно-беле, наизглед недовршене илустрације, даје шансу могућностима и што је још важније – даје себи прилику да се више у њима не плаши, простор за самопоуздање да ће се снаћи у било којој од њих, каква год да је. И ко год да ју је наметнуо.

Са тим понирањем у друге, Сара Радојковић овој збирци даје јединствену моћ – она унатраг из људи враћа њихове делове и разбацује их по својим странама и огледало које краси корице је стога споља само форма, а тек изнутра разбацана срча која се указује довољно радозналом читаоцу. Јер као што каже у песми „Присуство”:

(Боџ)... се од *шад* указује само онима
који *га* искрено *ш*раже
на неверовајћним мест*ш*има.

Последица оваквог поступка је да ће свако ко урони у текст из њега искрајати делове које одговарају његовом појединачном сензибилитету, али да ће у исто време и свако изаћи из њега са потпуно истим резултатом. Поставља се питање ко се у коме ту онда огледа. Гајимо ли сви исте страхове? Крије ли се у свима нама, негде дубоко и јужно, један исти Враг који неуморно тражи своје? У сваком случају, некаква истина је саопштена и ум можда никада неће ни моћи да је препозна.

И заиста, права се порука (она људска, животна, искуствена) никада не може конкретизовати, али ипак је изрецива: кроз стихове, њихов звук, замну моћ сугестије. Зато су стихови Саре Радојковић толико богати. Они преносе онај њен део који она никад не би могла да нам од речи до речи саопшти. Сам звук ових песама је нека врста комуникације подсвести читаоца и аутора и никад се тема тих разговора неће потпуно призвати у

свест. И увек ће такви закулисни разговори носити са собом призвук меланхолије. А меланхолија Саре Радојковић овде се претвара у једно, иако наизглед мрачно, али ипак бесконачно оптимистично: потпуно је у реду ако ти је лоше. Нико ти никад није ни обећао ништа другачије. Другде се чује: У реду је ако си љут. Поготово према блиским, према породици. Према коме другоме? И одједном се та меланхолија претвара у готово мајчинску брижност и читалац се пита куд нестале онај мангуп из првог читања. А мангупа никад није ни било.

У *Вежбанци* се сусрећемо са пуно одлазака и пролазака, љубав је ту болешљива, а смрт сталан гост. Међутим, то нису прави темељи страха. То су најчвршће конструкције које не дозвољавају да се у страх и пропадне. То је један хиљаду пута обновљен град, то је доказ да се нешто изнова и изнова ломило, да се просипало, али да заправо никаква штета није начињена. Насупрот! Преломи Саре Радојковић сада су докази о лакоћи преживљавања (најлакше је преживети!). Јер све је „Неизбежно као промена”. Јер трик је баш у томе да не треба бити спреман. Јер са довољно безбедне дистанце све постаје авантура:

*Данас ће боли оно
што ће сувира бити плодна земља.*

Ту се рађа некаква „смиреност гледе живота” која Сару Радојковић забрињава у једној од последњих песама. Ту „ништа није у реду, али све може бити”. То њено прихватање могућности се испоставља као све, само не оно класично дефетистичко прихватање судбине. Код Саре Радојковић је све и даље на крв и на нож. Воли се „костима или никако”. Развлаче се парчићи меса. Планета је оболела од рака. Њена потрага кроз страхове је није одвела даље од, већ дубље у њих. Негде је успут морала да пристане и на Бога и на Психу. И на себе и на друге. И простодушност и цинизам. Заправо, свуда се може пронаћи поприште. Битно је само одлучно не заузимати стране. И то је борба. И ту треба бити јак.

Читаоцу остаје да крене ауторовим стопама. Да тражи, у себи и у другима. Да се препушта и дозвољава себи да верује упркос свим изгледима. Јер тек у пролазности ствари добијају своју вредност. Тек у инфлацији је муком стечено добро заиста вредно. И тек знајући да ће све проћи, као што примећује гуру из приче са почетка овог текста, он не сме да пристане на ту и такву пролазност. Мора да копа и да гребе и да се труди да сваки пут оно поновљено надаље прошири. Треба у свој тој гунгули бар понекога и искрено да воли. Да ухвати ритам још понеког срца. И никако не сме да постане п..... Никако.

*Јер џабе онда
Куца. Куца. Куца. Куца.*